

SWICHUM

NOG MOOIER !

Ideeën voor verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte

Ingenieursbureau

De Overlaat

Wirdum, november 2007

Inleiding

De Feriening foar Doarpsbelangen Wurdum-Swichum, in het vervolg Dorpsbelang, heeft de wens geuit om te komen tot een verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte in en rond Swichum. Dorpsbelang wil daartoe komen met voorstellen naar de bewoners van Swichum en naar de beheerders van die openbare ruimte. Dorpsbelang beschikt daarnaast over een beperkt dorpsbudget dat het mede voor dit doel wil aanwenden.

Ingenieursbureau De Overlaat heeft in dit rapport de beeldkwaliteit van Swichum geïnvventariseerd, wil een bijdrage leveren aan de ideeënvorming en gaat tevens in op de mogelijke verdere aanpak. De ideeën in dit rapport moeten gezien worden als een voorzet om de discussie op gang te brengen en om ook de vorming van ideeën bij anderen te stimuleren. Dat kan dan leiden tot bijstelling van dit rapport.

Sterke punten

Karakteristiek voor Swichum is de prachtige 13^e eeuwse kerk met zadeldaktoeren boven op een grotendeels afgegraven terp. Het hoogteverschil tussen het kerkhof en het omliggende grasland wordt geaccentueerd door de aanwezige leilinden rond de kerk en door de beplanting aan de gedeeltelijke ringweg van Om 'e Tsjerke. Ten zuiden van de kerk staat de kop-halsrompboerderij Aytastate op de plaats waar vroeger de stins van het adellijke geslacht Ayta gestaan heeft. Beeldbepalend zijn ook de stelboerderijen rondom het dorp en de dorpswoningen nabij de kruising van de Aytadyk met Om 'e Tsjerke en de Moskoureed.

Zwakke punten

Aan de beeldkwaliteit van het dorp wordt in meer of mindere mate afbreuk gedaan door verkeersvoorzieningen, niet bij het dorp passende verlichting, rommelige bestrating en erven en door verruigde vegetaties. In het vervolg wordt ingezet op het behouden van de sterke punten en het verbeteren van de zwakke. Specifieke situaties worden met voorbeelden toegelicht en voorzien van verbetervoorstellen.

Verkeersstructuur

De Ayttdyk-Swichumerdyk ondervindt veel verkeersoverlast. Deze is een gevolg van de hoeveelheid verkeer (sluipverkeer) en van het gewicht van de voertuigen (trillingshinder). Het aantal auto's zal in de toekomst groeien, niet alleen door de algemene groei van de mobiliteit, maar ook door woningbouw in Wergea, Wirdum en Leeuwarden-Zuid. Voor de aslast van het vrachtverkeer geldt sinds het vervallen van de B-weg status in de jaren 1990 geen beperking meer.

Sluipverkeer is te voorkomen door het verkeer naar de snelwegen (A31-A32) te geleiden in combinatie met bebording op de Ayttdyk-Swichumerdyk (zoals bij voorbeeld op de Wergeasterdyk naar Goutum). Ook doorgaand vrachtverkeer kan in principe door de gemeente geweerd worden met beheersmaatregelen (verkeersborden). Langzaam zwaar verkeer (trekkers, shovels e.d.) bestaat voor een klein deel uit intern agrarisch transport tussen bedrijfsgebouwen en percelen. Het grootste deel betreft echter doorgaand verkeer dat alleen van deze weg gebruikt maakt omdat het geen gebruik mag maken van de snelweg en er geen alternatieve route voor handen is. Daarom wordt aan de gemeente (die wegbeheerder is) voorgesteld een verkeerscirculatieplan voor het gebied ten zuiden van de stad te (laten) opstellen waarin meer structurele oplossingen uitgewerkt kunnen worden.

Waar begint de bebouwde kom?

Wegprofiel

Het wegprofiel van de Ayttdyk-Swichumerdyk is binnen en buiten de bebouwde kom gelijk. De asfaltverharding loopt door en de overgang in snelheidsregime is niet gemarkeerd. Wel zijn door de gemeente snelheidsremmende maatregelen getroffen in de vorm van verkeersdrempels. Voor een deel liggen deze niet optimaal, waardoor of de snelheid te plaatselijk onvoldoende geremd wordt, of trillingsoverlast ontstaat voor aangrenzende panden. Aan woningen met een strokenfundering (dat zijn de meeste) en de kerk kan hierdoor schade ontstaan.

Aan de gemeente wordt daarom voorgesteld de grens van de bebouwde kom duidelijk te markeren. Daarbij kan bij voorbeeld worden gekeken naar de situatie zoals die zich voordoet in het dorp Idaerd. Hoewel een klinkerverharding het dorpsgezicht zeer ten goede zou komen, wordt deze toch niet voorgesteld, gelet op de eerdergenoemde trillingshinder. Wel kan visueel een soortgelijk effect bereikt worden door verandering van de kleur van het asfalt binnen de bebouwde kom in combinatie met het aanbrengen van een 'streetprint' welke klinkers suggereert. Tenslotte wordt de gemeente aanbevolen om de 'duurzaam veilige'-inrichting van de weg te evalueren en verkeersdrempels waar nodig aan te passen.

'Snelweg'-lichtmasten

Verlichting

In Swichum staan 15 lichtmasten van het type zoals die langs hoofdwegen staan. Een meer sfeervolle verlichting zal de beeldkwaliteit van het dorp zeer ten goede komen.

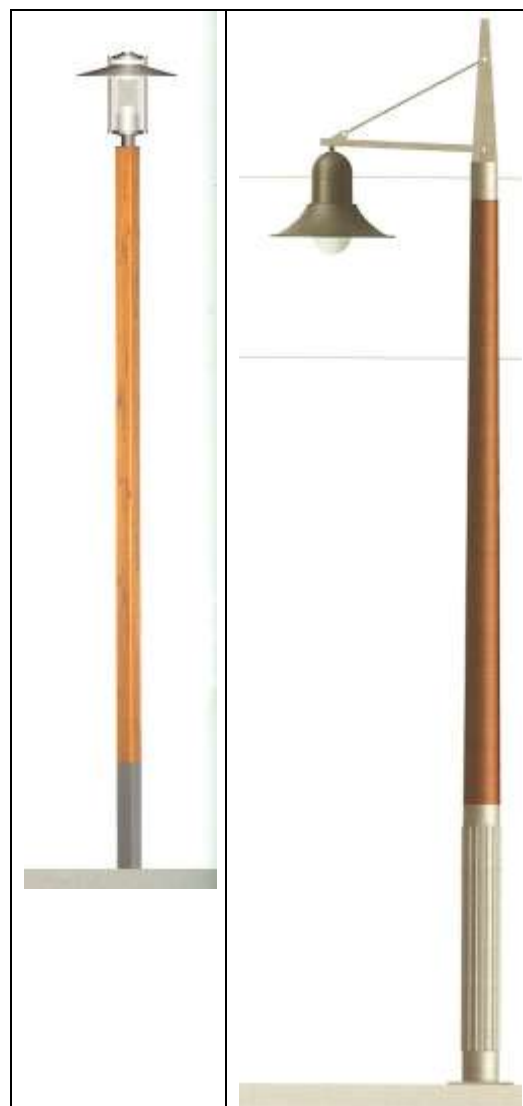
Hierbij kan gedacht worden aan een traditioneel type lantaarnpaal, maar ook aan moderne 'dorpse' armaturen. Het verdient aanbeveling om bij aanpassingen de functionaliteit van de gehele openbare verlichting na te gaan, om enerzijds voldoende verkeers- en sociale veiligheid te waarborgen en anderzijds lichthinder en lichtvervuiling te beperken. Gedacht kan worden aan het systeem om led-verlichting te integreren in verkeersdrempels.

Aan de gemeente wordt voorgesteld om, rekening houdend met randvoorwaarden aan beheer en onderhoud, lichtopbrengst en energieverbruik, met een voorstel te komen voor aanpassing van de openbare verlichting.

Aansluitend worden ook particulieren uitgenodigd om voor hun eigen erf na te gaan in hoeverre de aanwezige verlichting noodzakelijk en functioneel is.

Een selectie uit het grote aanbod aan palen en armaturen.

Monumentale ingang naar kerkhof met bakstenen treden

maar er tegenover: uitgezakte trap en fietsenstalling van betontegels

Voorgesteld wordt de bakstenen trap voor de kerk aan de overzijde van de Ayttdyk Door te trekken tot aan het fietspad en ook de fietsenstalling met baksteen te bestraten.

Brandnetels en ridderzuring: indicatoren van verruiging

Bermbeheer

Hoewel de gemeente als wegbeheerder een bermbeheer voert van maaien en afvoeren van het maaisel, zijn de bermen van de Ayttdyk nog sterk verruigd. Dat is te zien aan het overvloedig voorkomen van planten als brandnetel, ridderzuring en dergelijke. Verschraling van de wegbermen door het consequent blijven afvoeren van maaisel en schoonsel uit de sloten zal in dit gradiëntrijke milieu (noord- en zuidhellingen, variatie in beschaduwing) op den duur leiden tot een bloemrijke vegetatie.

Ayttablomke

Genoemd naar Aytstaste en karakteristiek voor stinsterreinen is het 'Ayttablomke', de winteraconiet. Dit bloeit nog in het vroege voorjaar onder de bomen aan de noordzijde van Aytstaste, maar is door verruiging grotendeels verdwenen. Met een daarop gericht beheer is deze voor Swichum zo karakteristieke stinsflora, evenals andere stinsplanten, weer terug te brengen.

Ayttablomke

Inrichting en beplanting parkeerterrein

Het parkeerterrein onderaan de kruising van de Ayttdyk met de Moskoureed wordt eigenlijk alleen voor parkeren gebruikt bij evenementen in de kerk. Het terrein leent zich voor meer toepassingen. Zo leeft binnen het dorp de wens van een tafeltennistafel bij de picknick bank.

Rondom het parkeerterrein ligt een afscherpende beplanting. Verbetering van het beeld zou bereikt kunnen worden door het in overleg met de gemeente aanplanten van vruchtbomen en/of een meidoornhaag in de berm tussen het fietspad en het parkeerterrein.

Berm aanvullen met vruchtbomen en/of meidoornhaag

Erfbeplanting en erfinrichting

Ook particulieren worden uitgenodigd om via erfbeplanting en -inrichting bij te dragen aan de uitstraling van Swichum.

Situatie 1853

Voetpad Ald Swichumerdyk

Tot 1864 was Swichum over land alleen bereikbaar over de Ald Swichumerdyk welke van Barrahuis via het Loo naar de noordkant van Swichum liep. Delen van deze oude route zijn nog aanwezig, al is de verkaveling gewijzigd. Het zou mooi zijn deze oude route langs hetzelfde of een vergelijkbaar tracé weer in ere te herstellen. Voor de inwoners van Wirdum en Swichum zou een voetpad tussen Swichum en het Loo de wandelmogelijkheden sterk verbeteren. Hiervoor is in de eerste plaats toestemming van de betreffende grondgebruikers nodig. De provincie stimuleert boerenlandpaden door het betalen van een jaarlijkse vergoeding aan de grondgebruikers en daarnaast door het afsluiten van een aansprakelijkheidsverzekering. Voor inrichtingsmaatregelen zoals een bruggetje over de Wirdumervaart, om- en overstapjes bij hekken en bebording zijn eveneens subsidies mogelijk. Voorgesteld wordt hierover de betreffende grondgebruikers te benaderen.

Het einde van de 'Ald Swichumerdyk'

Sloepenroute

Door het uitdiepen van de opvaart kan Swichum aansluiten op de in voorbereiding zijnde sloepenroute Leeuwarden-Goutum-Wirdum-Grou.

Informatiepanelen

Bij de kerk staat een informatiebord dat uitleg geeft over dit gebouw. Voorgesteld wordt op meer plaatsen uniforme informatiepanelen te plaatsen die aan bezoekers uitleg geven over de bijzondere historie en het vele moois dat Swichum te bieden heeft. Gedacht kan onder andere worden aan de plaats van het vroegere Aytta-godshuis en de Ald Swichumerdyk.

Boerderijen

De hoge boerderijen rondom Swichum zijn zeer beeldbepalend. Gedeputeerde Andriessen noemt ze de 'kathedralen van het Friese platteland'. Provincie en gemeente voeren dan ook een beleid om deze gebouwen voor de toekomst te behouden. Toch hebben de eigenaren te maken met soms zeer hoge onderhoudslasten. De provincie is hierbij behulpzaam met de subsidieregeling 'pas op 'e pleats' voor herstel van boerderijdaken. Ook de gemeente wordt uitgenodigd om een actief beleid te voeren en de eigenaren hierin tegemoet te komen.

De skyline van Swichum

Aanpak

Om de in dit rapport genoemde ideeën te kunnen realiseren wordt de volgende aanpak voorgestaan.

- Allereerst moeten de ideeën samen met de bewoners van Swichum verder uitgewerkt worden en moet worden nagegaan welk draagvlak ervoor is. Mogelijk komen er daarbij nog andere ideeën naar voren. Dorpsbelang kan hier een belangrijke rol in vervullen, samen met de buurtvereniging 'Swichum Aktyf'.
- Bij veel voorgestelde maatregelen is overleg nodig met de gemeente als beheerder van de openbare ruimte. Dit geldt onder andere voor de verkeersstructuur en -voorzieningen, verlichting, bestrating, bermbeheer en beplanting.
- Sommige maatregelen zijn relatief eenvoudig en op korte termijn te realiseren (bermbeheer, beplanting, bestrating), andere kunnen meeliften met vervangingsinvesteringen of groot onderhoud door de gemeente (bij voorbeeld aanpassen verlichting, wegverharding, verkeersdrempels, baggeren opvaart). Tenslotte is er een deel dat meer structurele aanpassingen vergt (b.v. verkeerscirculatieplan). Voorgesteld wordt deze laatste categorie maatregelen in elk geval in te brengen in de dorpsvisie Wirdum-Swichum 2020 welke in opdracht van Dorpsbelang opgesteld wordt door bureau KAW uit Groningen.
- Ook particuliere inbreng en medewerking is van groot belang. Dat geldt bij voorbeeld bij zaken als erfinrichting en –bepanting, en ook bij het herstel van voetpaden en de aansluiting op de sloepenroute.
- Voor sommige maatregelen kan ook de provincie benaderd worden. Dit geldt bij voorbeeld voor de benodigde expertise bij een verkeerscirculatieplan. Vanuit het bureau Plattelânsprojekten kan geadviseerd worden over het gebruikmaken van diverse subsidieregelingen.
- Tenslotte wil de Stichting Alde Fryske Tsjerken – die eigenaar is van de Swichumer kerk – in september 2008 in Swichum een grotere manifestatie ontwikkelen in het kader van het 'jaar van het religieus erfgoed'. Dit kan gecombineerd worden met het provinciale initiatief 'inspirerend Fryslân' dat tot doel heeft het rijke religieuze erfgoed toeristisch te promoten.
- Dorpsbelang krijgt zelf jaarlijks van de gemeente de beschikking over een dorpsbudget dat het mede voor het realiseren van de in dit rapport genoemde ideeën wil inzetten.